

УДК 159.9:316.6

Глава 15

ЛІДЕРСТВО І ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА
ЯК ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГАРМОНІЙНОЇ
ОСОБИСТОСТІLEADERSHIP AND PSYCHOLOGICAL SUPPORT AS
FACTORS IN SHAPING A HARMONIOUS PERSONALITY

Паламаренко Я. В.

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова,
м. Вінниця, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9972-4313>

Palamarenko Ya. V.

PhD in Economics, Associate Professor, Pirogov Memorial Vinnytsya National Medical University, Vinnytsya, Ukraine

У статті розглянуто взаємозв'язок лідерства та психологічної підтримки як ключових чинників формування гармонійної особистості в умовах соціальних і освітніх трансформацій. Обґрунтовано, що сучасне суспільство потребує особистостей, здатних до ініціативності, відповідальності, емоційної врівноваженості й готовності до співпраці, а тому розвиток лідерських якостей та забезпечення психологічної підтримки стає важливим напрямом гуманітарних і освітніх практик. Показано, що лідерство створює поведінкову основу для активності та самореалізації, тоді як психологічна підтримка забезпечує емоційну стабільність, формує внутрішню мотивацію і сприяє збереженню психоемоційної рівноваги. Визначено роль соціального менеджменту у формуванні довірчого середовища, попередженні конфліктів і розвитку культури взаємоповаги в колективах. У процесі дослідження застосовано комплекс теоретичних та емпіричних методів, зокрема аналіз наукових джерел, контент-аналіз, що дозволило виявити зв'язок між рівнем емоційного інтелекту, лідерськими компетенціями та показниками стресостійкості. На основі узагальнення отриманих результатів автором представлено аналітичну таблицю чинників і психологічних маркерів лідерства у формуванні гармонійної особистості, у якій представлено взаємозалежність ініціативності, самоорганізації, емоційного інтелекту, резиліентності та соціальної підтримки, а також інтегровану модель формування гармонійної особистості на основі лідерства та психологічної підтримки, що відображає п'ять етапів розвитку: від самоусвідомлення та розвитку емоційного інтелекту до залучення системи психологічної підтримки й досягнення гармонійної самореалізації. Отримані результати підтверджують ефективність комплексних програм розвитку емоційного інтелекту й наставництва як засобів підвищення лідерського потенціалу. Наукова новизна роботи полягає у теоретично-емпіричному обґрунтуванні взаємодії лідерських компетенцій і психологічної підтримки як системного механізму гармонізації особистості. Практична цінність дослідження визначається можливістю впровадження його результатів у процес професійної підготовки, організаційного розвитку та соціально-психологічного супроводу освітнього середовища. Інтеграція лідерства й психологічної підтримки розглядається як передумова становлення людини, здатної до ефективної діяльності, саморозвитку й життя у злагоді з собою та суспільством.

Ключові слова: лідерство, психологічна підтримка, гармонійна особистість, емоційний інтелект, стресостійкість, соціальний менеджмент.

The article examines the interrelation between leadership and psychological support as key factors in shaping a harmonious personality under the conditions of social and educational transformations. It is substantiated that modern society requires individuals who demonstrate initiative, responsibility, emotional balance, and readiness for cooperation; therefore, the development of leadership qualities and the provision of psychological support have become important directions of humanitarian and educational practice. It is shown that leadership provides a behavioral foundation for activity and self-realization, while psychological support ensures emotional stability, strengthens internal motivation, and contributes to maintaining psychological well-being. The role of social management in creating a climate of trust, preventing conflicts, and fostering a culture of mutual respect within teams has been emphasized. The research

applied a set of theoretical and empirical methods, including the analysis of scientific sources and content analysis, which made it possible to reveal the interconnections between emotional intelligence, leadership competencies, and indicators of stress resistance. Based on the generalization of the obtained results, the author presents an analytical table of factors and psychological markers of leadership in the formation of a harmonious personality, which reflects the interdependence of initiative, self-organization, emotional intelligence, resilience, and social support. The study also introduces an integrated model of harmonious personality development based on leadership and psychological support, which illustrates five stages of growth — from self-awareness and emotional intelligence development to engagement in a system of psychological support and achieving harmonious self-realization. The findings confirm the effectiveness of comprehensive programs for the development of emotional intelligence and mentoring as tools for enhancing leadership potential. The scientific novelty of the study lies in the theoretical and empirical justification of the interaction between leadership competencies and psychological support as a systemic mechanism of personality harmonization. The practical significance of the results is determined by the possibility of implementing them in professional training, organizational development, and socio-psychological support within educational environments. The integration of leadership and psychological support is considered a prerequisite for the formation of an individual capable of effective activity, self-development, and living in harmony with oneself and society.

Keywords: leadership, psychological support, harmonious personality, emotional intelligence, stress resistance, social management.

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження полягає в тому, що сучасне суспільство переживає інтенсивні соціально-економічні та культурні трансформації, що значно підвищує вимоги до особистості, а саме: здатність до адаптації, відповідальність, ініціативність та внутрішня стійкість. В умовах невизначеності роль лідерства, як чинника організації поведінки й мотивації, та психологічної підтримки, як чинника емоційного благополуччя, набуває особливого значення. Формування гармонійної особистості — складний мультидисциплінарний процес, який потребує інтеграції освітніх, соціальних і психологічних практик. Отже, дослідження взаємозв'язку лідерства та психологічної підтримки є актуальним для підвищення ефективності виховних і навчальних програм, соціального менеджменту й кадрової політики в організаціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукових джерел, присвячених проблематиці лідерства, психологічної підтримки та розвитку гармонійної особистості, засвідчує зростання наукового інтересу до інтеграції лідерських компетентностей із психологічними механізмами емоційної стійкості. Сучасні дослідження акцентують на тому, що лідерство перестає розглядатися винятково як управлінська категорія — воно дедалі частіше інтерпретується як комплексний психологічний феномен, що поєднує поведінкові, емоційно-вольові та соціальні компоненти.

Н. Жигайло [1] розглядає лідерство в контексті освіти та науки, підкреслюючи необхідність його філософсько-психологічного осмислення. Авторка акцентує, що становлення лідера починається з розвитку внутрішньої рефлексії та етичної відповідальності. У свою чергу Ю. О. Головчук та ін. [2] аналізують взаємозв'язок лідерства та психологічної стійкості кадрів, показуючи, що саме психологічні механізми адаптивності та резилієнтності визначають ефективність лідерської поведінки в умовах змін. У подальших дослідженнях Ю. О. Головчук та ін. [3] підкреслюється роль соціального менеджменту та міжвікової взаємодії, що опосередковано впливає на формування лідерських рис через механізми психологічної підтримки та конструктивної комунікації.

У науковій роботі Я. К. Зоряна [4] звертає увагу на взаємодію соціокультурного середовища та психологічної природи лідерства, відзначаючи, що гармонійність

особистості лідера формується в умовах культурної відкритості та позитивної соціальної динаміки. При цьому М. Заушнікова, О. Сковира та А. Коханець [5] досліджують особливості психологічної підтримки в освітньому середовищі, наголошуючи, що розвиток лідерського потенціалу студентів залежить від системного наставництва, групової підтримки та безпечного соціально-психологічного клімату. Ю. О. Головчук та ін. [6] підкреслюють ефективність тренінгових підходів та психологічного консультування як інструментів розвитку лідерських компетенцій, доводячи, що психологічна підтримка підсилює управлінську ефективність.

Зокрема, Ж. Крисько [7] розглядає лідерство як ключовий елемент сучасного менеджменту, вказуючи на актуальність адаптивних стилів керівництва, що ґрунтуються на емоційній компетентності та психологічній взаємодії. Дослідник М. Лепський [8] аналізує трансформацію поняття «лідер» у диджиталізованому світі, наголошуючи на зростанні значення саморегуляції, емоційного інтелекту та інформаційної культури для побудови гармонійної особистості.

Ю. І. Лях [9] досліджує лідерство у сфері публічного управління, підкреслюючи важливість психологічної зрілості й соціальної відповідальності керівників у контексті українських реалій. У свою чергу Б. Салій [10] аналізує вплив моделей лідерства на результативність освітніх організацій, роблячи висновок, що психологічно підтримує лідерство підвищує мотивацію персоналу та якість взаємодії в колективах. При цьому В. В. Томах, Т. М. Дорошенко та Ю. В. Тимошенко [11] вивчають зв'язок між стилями лідерства та ефективністю управління підприємствами, звертаючи увагу на роль емоційно-вольової регуляції керівника.

Дослідник К. Ці [12] аналізує особливості формування лідерських якостей в освітніх установах Китаю, демонструючи, що ефективний розвиток лідера передбачає поєднання навчальних програм з психологічною підтримкою та культурними факторами. При цьому Л. М. Чередник і К. Ці [13] уточнюють зміст і структуру поняття «лідерські якості», виокремлюючи психологічні маркери, що визначають гармонійність лідерської поведінки.

У свою чергу Л. Черчик [14] розглядає моделі лідерства в контексті командної взаємодії, підкреслюючи важливість

довіри, психологічної стійкості й професійної комунікації як детермінант лідерської ефективності, а Г. В. Чумакова та В. В. Пасічник [15] аналізують лідерство в кризових умовах, роблячи висновок, що саме психологічна підтримка, резилієнтність та емоційний інтелект визначають здатність лідера зберігати стабільність у період воєнних викликів.

Узагальнюючи результати аналізу, можна стверджувати, що сучасна наукова думка у сфері лідерства одностайно визнає, що розвиток гармонійної особистості є неможливим без поєднання лідерських компетентностей із психологічними механізмами емоційної стійкості, саморегуляції та соціальної підтримки. Саме синергія цих компонентів формує підґрунтя для високої результативності, відповідальної взаємодії та внутрішньої гармонії.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних положень та дослідження взаємозв'язку між лідерством і психологічною підтримкою як чинниками формування гармонійної особистості, а також розробка практично орієнтованих рекомендацій для освітніх і організаційних практик. Для досягнення поставленої мети проаналізовано теоретичні підходи до розуміння сутності понять «гармонійна особистість», «лідерство» та «психологічна підтримка», виокремлено ключові компоненти лідерства й механізми психологічної підтримки, що безпосередньо впливають на процес гармонійного розвитку особистості. Розроблено структурно-логічну модель взаємодії лідерських компонентів і психологічної підтримки. Оцінено вплив програм формування емоційного інтелекту та навичок саморегуляції на розвиток лідерського потенціалу, а також розроблено практичні рекомендації для освітніх установ і системи менеджменту організацій щодо інтеграції тренінгів лідерських компетенцій і психологічної підтримки у процес особистісного зростання.

У дослідженні використовувалися такі методи, як аналіз і систематизація наукової літератури з проблематики лідерства, психологічної підтримки та гармонійного розвитку особистості, що дало змогу визначити основні підходи до розуміння взаємозв'язку цих категорій. Для узагальнення наявних концепцій застосовано контент-аналіз публікацій і логіко-семантичний метод інтерпретації термінів. Використано також елементи факторного аналізу для виокремлення найвагоміших компонентів лідерства, а для інтерпретації якісних відповідей — метод тематичного аналізу.

За результатами проведеного дослідження систематизовано чинники і психологічні маркери лідерства у формуванні гармонійної особистості, сформовано інтегровану модель формування гармонійної особистості на основі лідерства та психологічної підтримки. Пропонована модель відображає багаторівневу структуру процесу, що охоплює індивідуальні лідерські компетенції (ініціативність, відповідальність, самоорганізацію), психологічні механізми (емоційну саморегуляцію, резилієнтність) і соціальну підтримку (менторство, командну взаємодію, атмосферу довіри).

Виклад основного матеріалу дослідження.

Проведений аналіз наукової літератури, засвідчує, що сучасні дослідники розглядають гармонійну особистість як багатовимірне явище, у якому поєднуються духовний розвиток, інтелектуальна зрілість, емоційна врівноваженість і соціальна відкритість. Таке поєднання забезпечує людині здатність діяти усвідомлено, послідовно та конструктивно в різних життєвих ситуаціях. У контексті цих підходів Н. Жигайло підкреслює, що лідерство виконує роль внутрішньої сили, яка формує впевненість у власних можливостях, спрямовує особистість на досягнення значущих цілей та визначає готовність до відповідального прийняття рішень і організації взаємодії з іншими. Лідерські якості, на її думку, стають основою розвитку ініціативності, відповідальності й соціальної активності, що є важливими ознаками гармонійної особистості [1, с. 32].

Узагальнення підходів різних авторів дає змогу розглянути поняття «гармонійна особистість» як інтегративну характеристику, що забезпечує цілісність внутрішнього світу людини та відповідність її поведінки моральним, емоційним і соціальним цінностям. Такій особистості притаманне вміння поєднувати раціональність із чуттєвістю, прагнення до самостійності із соціальною відповідальністю, а самореалізацію із готовністю до конструктивної взаємодії. Гармонійна людина демонструє здатність зберігати внутрішній баланс навіть за умов зовнішніх змін, що свідчить про її психологічну стійкість і сформовану цілісність «Я». При цьому розвиток гармонійної особистості вимагає також формування здатності до самопідтримки. Це передбачає використання стратегій позитивного мислення, усвідомлення власних досягнень і «малих перемог», ведення щоденника саморефлексії, постановку реалістичних цілей і поступове їх досягнення. Такі підходи створюють основу для внутрішнього балансу і забезпечують психологічну готовність до подолання складних життєвих ситуацій.

Лідерство у напрямку формування гармонійної особистості розглядається не лише як управлінська компетенція чи позиція домінування, а як система внутрішніх цінностей і поведінкових установок, спрямованих на розвиток себе та інших. Визначено, що лідер це особистість, яка виявляє ініціативу, бере відповідальність, уміє надихати й створювати атмосферу довіри. У психологічному аспекті лідерство є проявом зрілості, емоційної стабільності та здатності до співпереживання, що поєднує волю, емпатію та комунікативну гнучкість.

Психологічна підтримка виступає важливим чинником забезпечення емоційної рівноваги та зміцнення внутрішньої стійкості особистості. Вона реалізується як через зовнішні джерела — взаємодію з батьками, педагогами, колегами чи однолітками, — так і через індивідуальні механізми емоційного самозабезпечення, що ґрунтуються на здатності регулювати власні переживання, долати стресові впливи та підтримувати конструктивне ставлення до життєвих подій. Взаємодоповнення зовнішніх форм підтримки і внутрішніх ресурсів людини створює сприятливі

умови для розвитку впевненості, формування позитивного образу «Я» та налагодження продуктивної взаємодії з оточенням.

Відтак, у наукових підходах поняття «психологічна підтримка» визначається як комплекс соціальних та інтраперсональних механізмів, що сприяють збереженню психоемоційної стабільності, посиленню адаптивних можливостей та розвитку внутрішніх ресурсів особистості. До її змісту належать як підтримувальні дії соціального середовища, так і здатність людини до самопомоги через рефлексію, позитивне переосмислення ситуацій, прийняття власних особливостей та застосування ефективних стратегій подолання стресу. Така підтримка формує відчуття психологічної безпеки, підсилює віру у власні можливості та стимулює готовність до співпраці й конструктивної соціальної активності.

Науковці наголошують, що стратегічні зміни, які відбуваються в сучасних організаціях, висувають нові вимоги до персоналу, зокрема пов'язані з подоланням психологічних навантажень, стресу та невизначеності. Для ефективного функціонування підприємств в умовах трансформацій особливо важливо формувати у кадрів психологічну стійкість, що передбачає розвиток адаптивності, емоційної врівноваженості та здатності підтримувати продуктивність навіть у кризових ситуаціях [2].

Водночас вчені підкреслюють значення соціального менеджменту як дієвого інструменту налагодження ефективної взаємодії у трудових колективах, зокрема у проєктному середовищі. Йдеться насамперед про запобігання міжвіковим конфліктам, які можуть знижувати результативність командної роботи, уповільнювати реалізацію стратегічних цілей і підвищувати соціальну напругу. Застосування соціального менеджменту дозволяє не лише мінімізувати конфліктні ситуації, але й забезпечити гармонійний розвиток людських ресурсів та підвищення конкурентоспроможності організації [3, с. 80].

Отже, лідерство та психологічна підтримка формують дві взаємодоповнювальні підсистеми розвитку особистості: перша забезпечує активну соціальну позицію, здатність до впливу й організації взаємодії, тоді як друга створює умови для внутрішньої врівноваженості, емоційної стійкості та психологічної безпеки. При цьому їхнє поєднання утворює цілісну основу для становлення особистості, яка поєднує цілеспрямованість, відповідальність і здатність до саморефлексії.

Взаємозв'язок між лідерством і психологічною підтримкою проявляється в тому, що розвиток лідерських компетенцій неможливий без емоційної зрілості й уміння створювати підтримувальне середовище. Особистість із сформованими лідерськими рисами здатна не лише організувати власну діяльність, а й ініціювати в колективі атмосферу довіри, емпатії та конструктивної взаємодії. Такий лідер уміє поєднувати рішучість із розумінням потреб інших, що підсилює його вплив і сприяє згуртованості групи.

Водночас отримання людиною належного рівня психологічної підтримки — як зовнішньої, так і внутрішньої — істотно посилює її лідерський потенціал. Емоційна стабільність, відчуття безпеки й впевненість у власних силах формують передумови для сміливих рішень, відповідальної поведінки та прояву ініціативи [4, с. 28]. Така взаємна детермінація створює підґрунтя для розвитку зрілої, гармонійної особистості, здатної адаптуватися до складних умов, ефективно працювати в команді та зберігати внутрішню стабільність у різних життєвих ситуаціях.

Визначено, що у системі виховання та освіти розвиток лідерських якостей і створення механізмів психологічної підтримки мають стати пріоритетними завданнями. Важливо забезпечувати умови для активної участі молоді у проєктній, волонтерській та командній діяльності, що формує відповідальність і комунікативні вміння. Паралельно необхідним є запровадження програм, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту, формування стресостійкості та навичок саморегуляції. Особливого значення набуває культура взаємоповаги й взаємопідтримки в освітньому середовищі, адже саме воно часто виступає основним простором соціалізації особистості [5, с. 23].

Для узагальнення результатів теоретичного й емпіричного дослідження було сформовано систему взаємопов'язаних чинників, які впливають на процес формування гармонійної особистості. У табл. 1 представлено інтеграцію ключових компонентів лідерства з відповідними психологічними маркерами та механізмами підтримки. Це дозволяє наочно відобразити, яким чином окремі елементи емоційного інтелекту, саморегуляції та соціальної взаємодії впливають на поведінкові прояви гармонійної особистості.

Отримані результати свідчать, що процес формування гармонійної особистості є багатоконпонентним і має системний характер. Кожен із чинників лідерства набуває ефективності лише за умов наявності відповідного психологічного підґрунтя. Так, ініціативність без внутрішньої мотивації не трансформується у стійку поведінкову рису, а самоорганізація без психологічної саморегуляції часто призводить до виснаження. Емоційний інтелект виконує інтегративну функцію — поєднує когнітивно-вольові процеси з емоційною стабільністю, що підвищує рівень міжособистісної гармонії. Резилієнтність і соціальна підтримка виступають стабілізаторами у системі особистісного розвитку: вони пом'якшують вплив зовнішніх стресорів, сприяють конструктивній поведінці в колективі та підвищують рівень життєвої задоволеності. Таким чином, розвиток гармонійної особистості потребує поєднання лідерських навичок із внутрішніми механізмами емоційного відновлення й зовнішніми формами підтримки.

Отже, узагальнення отриманих даних дозволяє перейти від опису окремих чинників і психологічних маркерів лідерства до розуміння їхньої системної взаємодії. Гармонійний розвиток особистості не зводиться до просто-

го накопичення лідерських навичок чи підвищення емоційної стійкості він потребує цілісного підходу, де внутрішні психічні процеси узгоджуються із зовнішніми соціальними впливами. Саме у взаємодії мотиваційно-емоційних, когнітивно-вольових і соціальних компонентів формується

інтегративна структура особистості, здатна до саморегуляції, відповідальності й ефективної взаємодії з оточенням. Такий підхід створює підґрунтя для побудови моделі, що відображає механізми узгодження лідерських і психологічних детермінант розвитку людини.

Таблиця 1

Система чинників і психологічних маркерів лідерства у формуванні гармонійної особистості

Чинник лідерства	Психологічні маркери	Інструменти психологічної підтримки	Очікуваний вплив на формування гармонійної особистості
Ініціативність	Мотивація до дії, внутрішня орієнтація на розвиток	Проектна діяльність, залучення до групових рішень	Підвищення креативності, відповідальності
Самоорганізація	Здатність до планування, самодисципліна	Коучинг, тренінги з тайм-менеджменту	Розвиток навичок самоконтролю, ефективності
Емоційний інтелект (EI)	Емпатія, емоційна саморегуляція	Тренінги з розвитку EI, рольові ігри	Покращення комунікації, запобігання конфліктам
Резилієнтність	Відновлення після стресу, адаптивність	Психологічне консультування, менторство	Зниження емоційного вигорання, підвищення стійкості
Соціальна підтримка	Відчуття приналежності, довіра до групи	Групи підтримки, наставництво, реєт-формати	Формування відчуття безпеки, гармонії та самореалізації

Джерело: сформовано автором на основі [11; 13, с. 417–428; 15, с. 212–225].

Для системного узагальнення теоретичних підходів і визначення логіки взаємодії ключових чинників запропоновано структурно-логічну модель взаємодії лідерства та психологічної підтримки у формуванні гармонійної особистості. У моделі відображено послідовність і взаємозв'язок внутрішніх і зовнішніх складових цього процесу. Вона базується на поєднанні внутрішніх механізмів саморегуляції (емоційний інтелект, самоусвідомлення, мотивація до розвитку) та зовнішніх форм соціальної взаємодії (наставництво, довіра, командна підтримка), які у своїй єдності забезпечують умови для становлення гармонійної, зрілої особистості [9, с. 107].

Модель демонструє, що ефективне лідерство неможливе без розвитку емоційної зрілості, рефлексії та саморегуляції, тоді як психологічна підтримка набуває повноти лише за умови активної життєвої позиції, соціальної відповідальності й готовності до конструктивної взаємодії з іншими (рис. 1).

Інтеграція лідерських якостей і механізмів психологічної підтримки формує цілісний, динамічний процес гармонізації особистості, у межах якого розвиток емоційного інтелекту, самоорганізації, комунікативної гнучкості та соціальної взаємодії виступають взаємопов'язаними складовими. Такий підхід відображає логіку переходу від внутрішнього самопізнання до зовнішньої соціальної реалізації, де лідерство стає інструментом саморозвитку, а психологічна підтримка джерелом стійкості й натхнення. Запропонована на рис. 1 модель узагальнює закономірності формування гармонійної особистості, яка здатна не лише ефективно діяти, а й підтримувати внутрішній баланс, розвивати емпатію, довіру та позитивні соціальні зв'язки у спільноті.

На основі розробленої структурно-логічної моделі взаємодії лідерства та психологічної підтримки сформовано алгоритм реалізації моделі формування гармонійної особистості, який відображає практичну послідовність розвитку особистісних і соціальних компетенцій (рис. 2).

Алгоритм побудований за принципом поступового переходу від внутрішніх процесів самопізнання та емоційної саморегуляції до зовнішніх форм лідерської активності й соціальної взаємодії. Такий підхід забезпечує цілісність процесу особистісного зростання, дозволяючи узгодити емоційно-психологічну стабільність із активною життєвою позицією. Розроблений алгоритм може бути використаний як методичний інструмент у психологічному консультуванні, освітній діяльності та системі управлінського розвитку, сприяючи формуванню лідерського потенціалу та підвищенню рівня психологічного благополуччя особистості.

Запропонований алгоритм реалізації моделі формування гармонійної особистості розкриває поетапну логіку розвитку внутрішнього потенціалу людини та поступового переходу від самопізнання до соціальної взаємодії. Він демонструє, що становлення гармонійної особистості є динамічним, цілісним процесом, у якому лідерство виконує роль рушійної сили розвитку, спрямовуючи особистість на самореалізацію, ініціативність і відповідальність, тоді як психологічна підтримка забезпечує стабілізуюче середовище, що сприяє емоційній рівновазі, довірі та соціальній інтегрованості.

При цьому етапність алгоритму дозволяє простежити логічну послідовність гармонізації від внутрішньої роботи над собою (самоусвідомлення, розвиток емоційного інтелекту, саморегуляція) до зовнішньо орієнтованих форм

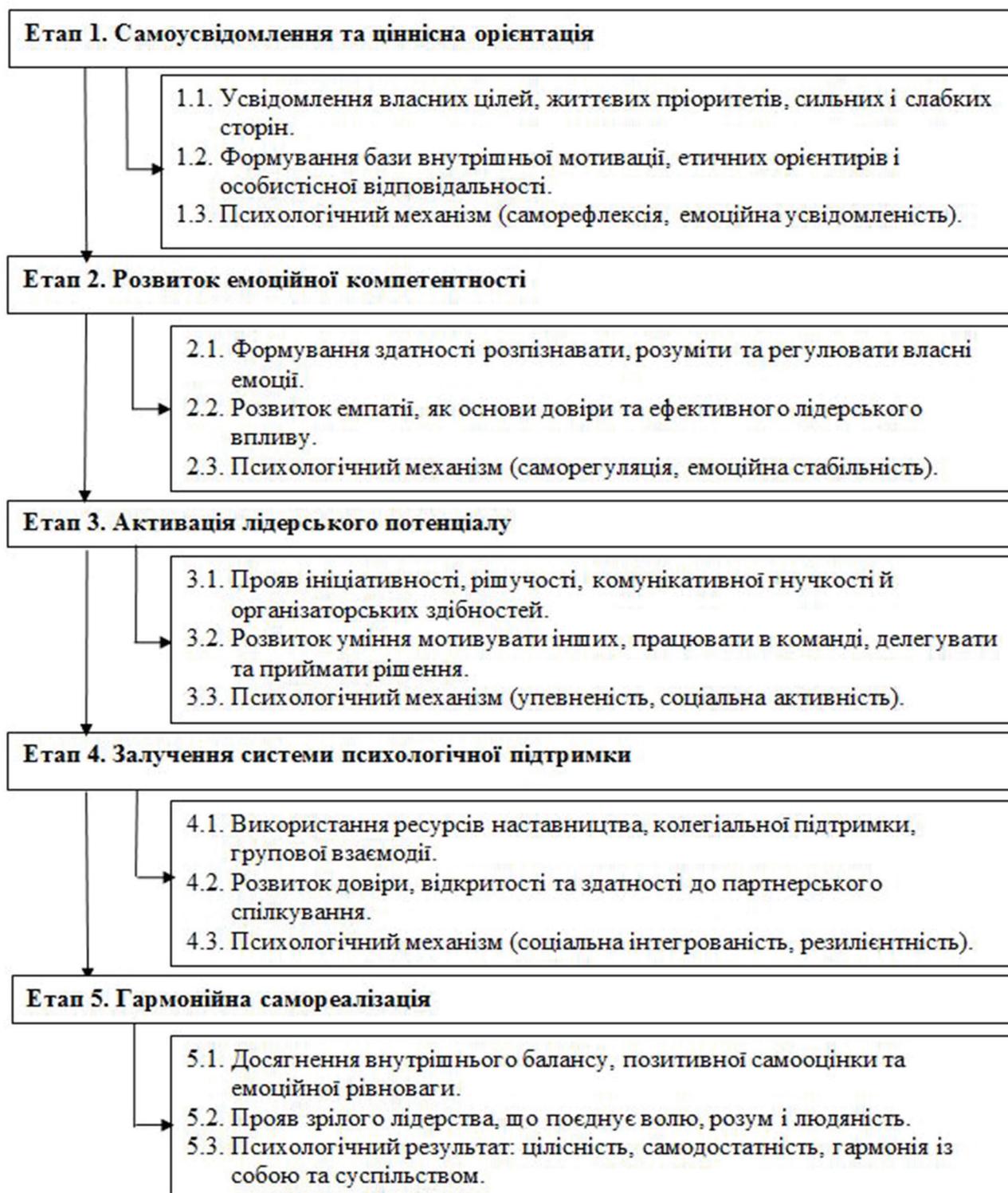

Рис.1. Структурно-логічна модель взаємодії лідерства і психологічної підтримки у формуванні гармонійної особистості (джерело: сформовано автором)

діяльності (лідерство, наставництво, командна взаємодія). Кожен етап не є ізольованим, а утворює з попереднім взаємопов'язану систему, у якій особистість поступово досягає балансу між внутрішньою зрілістю й соціальною активністю.

Ключовим результатом алгоритму виступає формування особистості, здатної не лише ефективно взаємодіяти з іншими, але й підтримувати власний психологічний баланс, що є ознакою справжньої внутрішньої гармонії. У цьому полягає практична значущість запропонованого підходу,

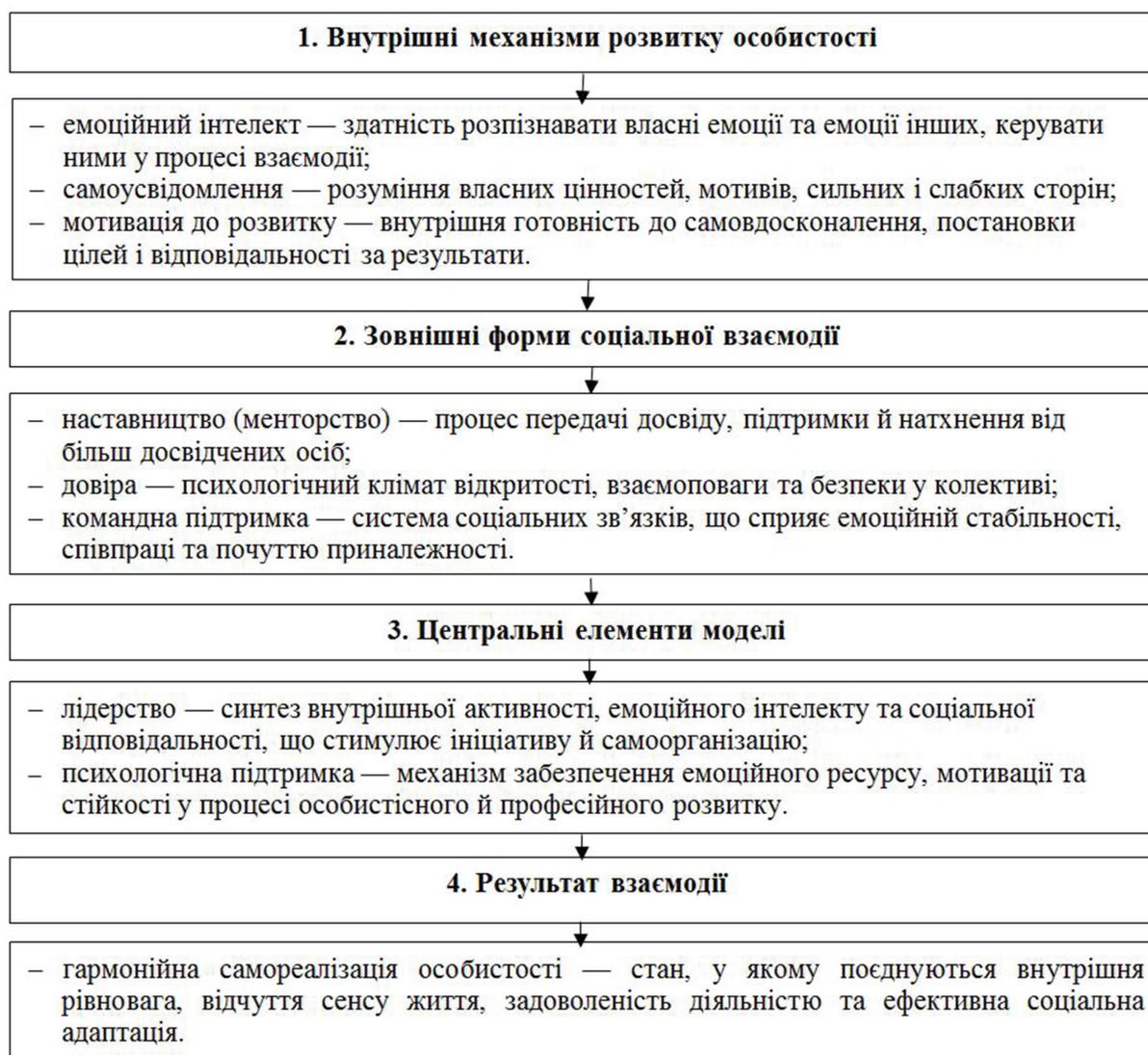

Рис. 2. Алгоритм реалізації моделі формування гармонійної особистості на основі лідерства та психологічної підтримки (джерело: сформовано автором)

вважається, що він може стати методологічною основою для розроблення освітніх і тренінгових програм із розвитку лідерського потенціалу, емоційної компетентності та психологічного благополуччя як в освітньому середовищі, так і в корпоративній практиці.

Висновки. У результаті проведеного дослідження узагальнено теоретичні та практичні положення щодо лідерства та психологічної підтримки як чинників формування гармонійної особистості. Розроблено аналітичну таблицю чинників і психологічних маркерів лідерства (табл. 1), яка демонструє системну взаємодію ключових характеристик гармонійної особистості, таких як ініціативність, самоорганізація, емоційний інтелект, резиліентність та соціальна підтримка.

Наукова новизна дослідження полягає у теоретично-емпіричному обґрунтуванні ролі лідерства та психологічної підтримки як взаємопов'язаних складових формування гармонійної особистості. Запропоновано інтегровану мо-

дель (рис. 1), яка поєднує внутрішні механізми розвитку особистості (емоційний інтелект, саморегуляція, особистісна мотивація) та зовнішні чинники (соціальна підтримка, менторство, позитивне комунікативне середовище). Вперше визначено системні взаємозв'язки між рівнем емоційного інтелекту, показниками лідерських компетенцій і стресостійкості, що дозволило емпірично підтвердити ефективність програм розвитку емоційної компетентності й наставництва.

Досліджено, що поєднання лідерства та психологічної підтримки забезпечує баланс між внутрішньою силою й відкритістю до інших, раціональністю мислення та емоційною чутливістю, професійною компетентністю та духовною зрілістю. Лідерські компетенції формують поведінкову основу активності, відповідальності та ініціативності, тоді як психологічна підтримка забезпечує емоційну стійкість, здатність до саморегуляції та готовність до тривалої самореалізації. Розвиток цих якостей можливий лише за

умови інтеграції освітніх, виховних і соціальних механізмів із внутрішньою мотивацією та активністю особистості.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосування розроблених положень у системі освіти, професійного навчання та кадрового менеджменту. Рекомендовано впроваджувати у навчальний процес курси розвитку емоційного інтелекту, тренінги з лідерських компетенцій, програми менторства, а також здійснювати системний моніторинг динаміки особистісного зростання (рис. 2).

Визначено, що синергія лідерства та психологічної підтримки формує основу для розвитку людини, здатної ефективно реалізувати свій потенціал і жити у гармонії з собою та суспільством.

List of references / Список використаних джерел

1. Жигайло Н. Філософсько-психологічні аспекти лідерства в освіті та науці. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2019. № 4. С. 31–37. DOI: <https://doi.org/10.30970/2522-1876-2019-4-4>.
2. Головчук Ю. О., Паламаренко Я. В., Рисинець Т. П. Формування психологічної стійкості кадрів в умовах стратегічних змін. Ефективна економіка. 2025. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.7.14%20>.
3. Головчук Ю. О., Паламаренко Я. В., Рисинець Т. П., Мазур Г. М. Соціальний менеджмент як інструмент запобігання міжвіковим конфліктам у проектному середовищі. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 16. С. 79–86. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814>.
4. Зоряна Я. К. Лідерство через призму психологічних аспектів соціо-культурного середовища. Науковий вісник. 2024. № 1. С. 27–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2311-8458/2024-1-4>.
5. Заушнікова М., Скoviра О., Коханець А. Особливості соціально-психологічної підтримки розвитку лідерського потенціалу студентського (курсантського) ядра колективу в умовах закладу вищої освіти. Вісник Національного університету оборони України. 2022. № 69(5). С. 21–29. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-69-5-21-29>.
6. Головчук Ю. О., Паламаренко Я. В., Рисинець Т. П., Герасимюк К. Х. Тренінги і консультування як інструменти управління проектами в системі сучасного маркетингу. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 18. С. 28–36. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.18.28>.
7. Крисько Ж. Проблема лідерства в сучасному менеджменті. Економіка та суспільство. 2024. № 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-203>.
8. Лепський М. Осмислення поняття «лідер» у диджиталізованому світі. Humanities Studies. 2025. № 22 (99). С. 57–67. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-22-99-07>.
9. Лях Ю. І. Лідерство в публічному управлінні: перспективи розвитку в Україні. Університетські наукові записки. 2022. № 3 (87). С. 106–115. DOI: 10.37491/UNZ.87.8
10. Салій Б. Вплив моделі лідерства на фінансові результати освітньої організації. Економіка та суспільство. 2025. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-81>.
11. Томах В. В., Дорошенко Т. М., Тимошенко Ю. В. Стилі лідерства та їх вплив на управління підприємством. Економіка та суспільство. 2024. № 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-149>.
12. Ці К. Сучасний стан формування лідерських якостей у закладах освіти Китаю. Перспективи та інновації науки. 2025. № 1. С. 1232–1242. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1\(47\)-1232-1242](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1(47)-1232-1242).
13. Чередник Л. М., Ці Кунь. Зміст і структура поняття «лідерські якості». Суспільство та національні інтереси. 2025. № 2. С. 417–428. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-2\(10\)-417-428](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-2(10)-417-428).
14. Черчик Л. Моделі лідерства та команди проекту. Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University. 2025. Т. 2. № 42. С. 108–116. DOI: 10.29038/2786-4618-2025-02-108-116.
15. Чумакова Г. В., Пасічнюк В. В. Лідерство в кризових умовах: публічне управління під час воєнного стану. Успіхи і досягнення у науці. 2024. № 1. С. 212–225. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-1\(1\)-212-225](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-1(1)-212-225).